

*Кухаренко Володимир Миколайович*  
професор, к.т.н., доцент,  
Національний технічний університет  
«Харківський політехнічний інститут»,  
[kukharenkovn@gmail.com](mailto:kukharenkovn@gmail.com)

## **ПЕРЕШКОДИ ВПРОВАДЖЕННЮ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Під впливом інформаційних технологій в світі спостерігається суттєві зміни у освіті. Вона стає відкритою, базується на компетентностях, розповсюджується змішане навчання, повноцінне дуальне навчання буде базуватися на дистанційному та змішаному навчанні.

Університети повинні створювати дистанційні курси різних рівнів – для студентів молодших курсів на базі біхевієристської теорії (діяльність студента спрямовано на засвоєння часто повторюваних завдань, відповіді яких зумовлені (комп'ютерне навчання)), для бакалаврів - на базі конструктивістської теорії (викладач взаємодіє зі студентами, спрямовуючи їх навчання (системи штучного інтелекту)), для магістрів – коннективістської теорії (провідні вчені в конкретних галузях знань супроводжують навчальний процес, використовуючи

сучасні засоби комунікації).

Навчально-методичне забезпечення університету повинно включати: дистанційні курси-ресурси та тренувальні тренажери; університетські та зовнішні xMOOC; конструктивістські дистанційні курси; коннективістські MOOC (сMOOC); мікро-уроки; відкриті дистанційні курси тощо.

Якість освіти у навчальному закладі забезпечують кваліфіковані викладачі або команда, якісні навчальні програми та навчальний матеріал, професійна організація процесу та підготовлений слухач.

Інституційна готовність навчального закладу визначається наявністю стратегії навчання, організаційної моделі, кваліфікованих кадрів, онлайн-сервісів підтримки студентів, ресурсів підтримки студентів, змішаних курсів у розкладі, політики авторського права та інтелектуальної власності.

При впровадженні дистанційного навчання в організації в першу чергу треба звернути увагу на перешкоди, подолання яких дозволяє потім розв'язувати проблеми. Основні перешкоди створюють ректорат, середня ланка керівників, викладачі та студенти.

Перші перешкоди виникають на рівні ректорату, коли відсутні нормативні документи, не визначена організаційна структура для проведення дистанційного навчального процесу, відсутні стимули для викладачів, технічна підтримка викладача на етапах створення дистанційного курсу та проведення дистанційного навчального процесу.

До нормативних документів можна віднести концепцію розвитку дистанційного навчання, яка показує учасникам процесу перспективні напрями. Важливим є участь викладачів у обговоренні положень концепції та ознайомлення їх з кінцевим документом. Положення про дистанційне навчання конкретизує шляхи досягнення поставленої мети. В університеті необхідно встановити стандарти для дистанційного курсу, перевірку яких здійснює група підготовлених заздалегідь експертів, що мають досвід створення дистанційних курсів та проведення дистанційного навчального процесу. Важливим документом є Положення про проведення дистанційного навчального процесу – це навантаження викладача та правила діяльності у навчальному процесі.

За визначенням західних педагогів розвиток дистанційних технологій в університетах визначається відношенням до нього середньої ланки керівників освіти та професури. Завідувачів кафедр можна умовно поділити на три групи: «проти», «за», «треба подивитись». Залучити до розвитку дистанційного навчання завідувачів кафедр першої групи та їх співробітників практично не можливо, третя група займається цим процесом з ентузіазмом, їх трохи стримують викладачі з низькою інформаційною грамотністю. Активність другої групи визначається співвідношенням між першою та третьою групами. Якщо у навчальному закладі більшість завідувачів кафедр належить до третьої групи, до них частково приєднуються завідувачі кафедр другої групи, і починається активний процес впровадження дистанційного навчання.

Для зміни пропорцій необхідно проводити навчання завідувачів кафедр з дистанційних технологій. Саме з цією метою був створений курс «Дистанційне

навчання для керівників», який проходив за змішаною формою навчання. У курсі розглядалася роль дистанційного навчання у сучасній освіті, дистанційний курс та дистанційний навчальний процес, роль керівника у дистанційному навчанні.

Досвід показує, що з першого разу не завжди вдається залучити завідувачів кафедр до навчання у цьому курсі і зробити їх прибічниками дистанційного навчання.

Наступна перешкода, яка пов'язана з попередньою – це викладач та його мотивація. Вона залежить від позиції керівника, педагогічної культури, але головну роль грає інформаційна грамотність.

Рівень інформаційної грамотності викладача можна оцінити через його персональне навчальне середовище (ПНС), тобто – інструменти, які він використовує у своїй професійній діяльності. Опитування показує, що набір інструментів дуже бідний – це браузер, електронна пошта, Youtube, Skype, Facebook, пошукач Google та деякі його інструменти (а їх вже понад 250). Таке ПНС викладача ніяк не впливає на розвиток ПНС студента, яке ще бідніше.

Нерозвинене ПНС викладача не сприяє розвитку персональної навчальної мережі викладача, унеможлиблює пошук наукової інформації у наукометричних базах даних, глибокому Інтернет, що зменшує обізнаність викладача у професійній сфері.

Для подолання цієї перешкоди викладача треба готувати до дистанційного навчання, навчити його створювати дистанційний курс, проводити дистанційний навчальний процес, обробляти великі обсяги інформації з мережі. Це можна зробити через серію курсів підвищення кваліфікації, бажано, дистанційних. НТУ «ХПІ» пропонує викладачам курси «Основи дистанційного навчання», «Технологія розробки дистанційних курсів», «Практикум тьютора», «Змішане навчання», «Куратор змісту». Досвід показує, що використовувати курс, який дає тільки техніку роботи в системі управління навчанням, не бажано, потім треба буде перенавчати викладача. Техніка повинна бути зв'язана з педагогічними питаннями.

Курс «Основи дистанційного навчання» допомагає зробити перші кроки – створити курс-ресурс, організувати змішане навчання, працювати з потоками інформації. Викладач знайомиться з роллю дистанційного навчання у сучасній освіті, стандартами дистанційного навчання, змішаним навчанням, майстерністю персональних знань.

Відкритий дистанційний курс «Технологія розробки дистанційного курсу» вчить викладачів на базі педагогічних теорій проектувати якісні курси для формування заданих компетентностей, які доречно використовувати у дистанційному курсі, формувати дієву систему контролю та оцінки.

Курс «Змішане навчання» готує викладача до використання дистанційних технологій у традиційному навчанні, дає можливість засвоїти нові навчальні інструменти та активні методи навчання

Курс «Практикум тьютора» дає можливість підготувати дистанційний курс до дистанційного та змішаного навчального процесу, перевірити

потижневий план роботи, мету завдань, інструкції до завдань, скласти систему запитування та рейтингову систему оцінювання

Майстерність персональних знань (процеси пошуку, визначення сенсу інформації та її розповсюдження) викладач засвоює у курсі «Куратор змісту». Складові майстерності персональних знань представлені на рис.1.

З метою забезпечення якості дистанційних курсів навчальний заклад повинен мати групу викладачів, які мають досвід розробки дистанційних курсів та проведення дистанційного навчального процесу. Після навчання у курсі «Експертиза дистанційного курсу» вони виконують роль експертів у навчальному закладі. Експерти оцінюють цілепокладання у курсі, дизайн інформаційного блоку курсу, діяльність студента, оцінювання, рейтинг, мотивацію та якість дистанційного курсу.



Рис. 1 Складові майстерності персональних знань

Суттєві перешкоди навчальний заклад отримує через студента. Це відсутність досвіду дистанційного навчання, низький рівень керування часом та інформаційної грамотності. Для ліквідації цих негараздів необхідно створювати пропедевтичні курси для студентів. Велику роль має відігравати дистанційний курс «Вступ до фаху», де він отримує інформацію про своє майбутнє і опановує це у дружньому середовищі при мінімальній кількості стресових ситуацій.

Для подолання цих перешкод Проблемна лабораторія дистанційного навчання НТУ «ХПІ» пропонує викладачам відкриті дистанційні курси, об'ява про початок яких можна знайти за адресою <http://dl.khpi.edu.ua/>.